

Mindörökké Amszterdam

Talán harminc percig ácsoroghattam a Herengracht és a Vijzelstraat sarkán.

Fontos és halaszthatatlannak hitt ügyben érkeztem, pontosan a megbeszélt időben. Ballonkabátom zsebében ott lapult az a kis csomag, amelyet át kellett volna adnom, de ahogyan múlt az idő, s már vagy huszadszor olvastam el a szemközti ház falán vöröslő graffitit; *Jobban is tudnád!*, egyre világosabbá vált, hogy talán mégsem olyan fontos, és halaszthatatlan az az ügy, az a kis tréfa, amelynek, gondoltam, lám, mégsem leszek részese.

Jannekét vártam, barátom barátnőjét, és egy ideig a graffiti szövegét is-mételgettem magamban, majd azon tűnődtem, vajon mit is tudhatnék jobban. Talán élni, igen, az életemet élni; valóban, ezt talán jobban is lehetne, gondoltam.

A szél fúj, kerékpározók suhantak el mellett, s a csatornán olykor egy-egy csónak tűnt fel. A késő délutáni nap vakító fényében Amszterdam élte a maga életét.

Janneke nem jött, s én tizenöt percnél tovább sohasem vártam senkire. Erre is gondoltam a másik tizenöt percben. A várakozás immorálissá tesz, olvastam egyszer valahol, és a karórámra pillantva, hirtelen elhatározással a város ismert szórakozónegyede, a *Red Light District* felé indultam.

Útközben azonban eszembe jutott, hogy tulajdonképpen ráérek, s egy ideig sétálgattam a csatornák partján, s a környező utcácskákban. Végtére is Amszterdam, ez az élő múzeum, olyan város, amelyben a magamfajta könnyen elvegyül a sétálók, ücsörgők és báméskodók hadában.

Megálltam az egyik csatornát átívelő hídon. A vízen egy nagyobb, nyitott csónak közeledett. A fedélzeten, terített asztal mellett, kis társaság ült. Az egyik nő épp a szájához emelte a borospoharat.

Megtapogattam a kabátom zsebében lapuló, hosszúkás dobozt, és arra a borgőzös, lehetetlen éjszakára gondoltam, amelyen barátom kiagyalta ízetlen

tréfáját, melyet már akkor is beteges bosszúnak, egy tehetetlen és sértődött férfi kétségbeesett rohamának tartottam csupán. Barátom azonban ragaszkodott bolond ötletéhez, s nekem szánta azt a hálátlan feladatot, hogy tervét bevégezzem.

Ahogy ott álltam a hídon, kezemet a sima vaskorláton nyugtatva, eszembe jutott Janneke, akibe titokban szerelmes voltam; aranyszőke haja, amellyel képzeletemben annyiszor betakart, és telt keblei, amelyek, úgy képzeltem, orgonaillatot árasztanak.

Mindig úgy hittem, hogy barátommal meg kellene osztoznunk Jannekén, és így hárman csodálatosan kiegészíthetnénk egymást.

Nézd csak a haját, mondta olykor a barátom.

Nézd csak a szemeit.

Az ajkait.

A mozdulatait.

És Janneke nevetett, én pedig néztem a haját, a szemeit, az ajkait, a mozdulatait, és nem értettem, hogyan lehetséges, hogy még sohasem szeretkeztek. Többször faggattam erről a barátomat, ő azonban csak azt hajtogatta, Janneke a Fehér Por rabja, azért. Ilyenkor folyton az arcába néztem, és azt gondoltam, nyilván másért, aztán végül mindig elnevettem magam.

Válaszképpen összeszűkül a szeme, és azt mondta, Amszterdam az oka.

Barátom ugyanis utálta Amszterdamot, és azt állította, hogy életében csak egyszer tette be oda a lábát, még kamaszkorában. Abba a gennyes fertőbe, így mondta.

Én viszont Uitgeestet utáltam, ahol mindketten éltünk, azt a képmutató, álságos kis falut, amelyet minden falubéli istenített, noha a szívük mélyén mindannyian abba a gennyes fertőbe vágytak.

A barátom úgy hitte, Janneke Amszterdam áldozata, és a Fehér Portól kezdve minden problémájukat a város számlájára írta. Újra és újra megpróbálta rávenni a lányt, hogy költözzön el Amszterdamból, mindhiába.

Én azonban, ahogyan ott álltam a csatornát átívelő hídon, éreztem, hogy Amszterdam jó város; erőt ad, felelem.

Aztán észrevettem, hogy egy sirály száll a csatorna felett, egyenesen felém. Hirtelen elképzelttem, hogy valamiképpen Janneke az.

Majd leszáll a hídra, s én leveszem lábacskájáról a fémgyűrűt, amelyet még a barátom erősített rá, abban az átkozott Uitgeestben, gondoltam. Janneke ekkor visszanyeri valódi alakját, hálás lesz, átölel, és végre szabadnak érezzük magunkat.

A vízen az ég darabkái tükröződtek, s a sirály ügyet sem vetve rám, hirtelen irányt változtatott, és eltűnt a háztetők mögött.

Nem volt mit tennem, továbbindultam.

*

A Dam téren felvonulókba botlottam. Talán ötvenen lehettek; mindannyian álarcot viseltek, a síró bohóc álarcát.

Ötven síró bohóc, hát, ilyet még sohasem láttam, tűnődtem.

Nem akarunk sírni!, írta a nyakukban lógó kartonpapíron. Csendben meneteltek.

Hát akkor ne sírjatok, gondoltam, és megálltam a térrel szemközti közlekedési lámpa zöld fényére várva. A szél felerősödött, leveleket tépett le a fákról, és a bohócokra szórta.

Biztos a szakszervezetiek, szólalt meg egy nő a hátam mögött.

Majdnem hátrafordultam, de aztán mégsem.

Ekkor a nő mellém lépett. Idősebb, testes hölgy volt. Aranykeretes szemüveget viselt, és éppen beleharapott egy félig elfogyasztott hot dogba.

A szakszervezetiek, mondta újra teli szájjal, és kinyújtott karral a felvonulókra mutatott.

A közlekedési lámpa zöldre váltott. Gyorsan továbbsiettem.

Marihuánás cigaretta édeskés füstjét vágta az arcomba a szél, s a lemenő nap sugarai megcsillantak a közeli szobor fémszerkezetén.

Nagyszerű, gondoltam, épp sötétedéskor érek majd a negyedbe, épp a legjobbkor. Egy ideig még nézegettem a sok furcsaságot az arab és afrikai üzletek kirakataiban, aztán befordultam az *Oudezijds Achterburgwal*ba, abba az utcácskába, amelyben azt a kis kávézót sejtettem, ahol egyszer tizenkilenc

kapucsínót ittam meg fogadásból, három nő biztatására. Mindenki részeg volt, és a nők, akiket ott ismertem meg, váltig hajtogatták, hogy majd annyiszor, ahány rumos kapucsínót megiszom; s persze hányás lett a vége, és a nők közben eltűntek.

Igaz, akkoriban még igencsak zöldfülű lehettem, gondoltam, amint felidéztem magamban, ami arról az estéről megmaradt emlékezetemben.

A vörös fények már kigyúltak a csatorna két partján, de a kirakatok többsége még üres volt. Csupán néhány ember lézengett az utcán.

Benyúltam a zsebembe, és ahogyan ismét megtapintottam a hosszúkás dobozt, újra eszembe jutott lehetetlen küldetésem, s tudtam, hogy értelmetlen az egész, és sohasem fogom bevégezni barátom tervét. Valamiféle megkönnyebbülést éreztem, hiszen így Jannekét is megmentem egy nyilvánvalóan kellemetlen élménytől.

Egy szexuális segédeszközöket árusító üzlethez érkeztem, és ekkor eszembe jutott, hogy egy falevelet is az erdőben lehet a legjobban elrejtteni.

Előtte azonban még megeszem egy török pizzát, gondoltam, és befordultam az első sikátorba.

Néhány méternyire két férfi vizelt a fal mellett.

Idióták, mondtam gondolkodás nélkül, mert mindig feldühített, ha ilyesmit láttam.

Vizeletcsíkok kúsztak lassan az utca közepe felé.

Az egyik férfi, a nagyobbik darab, épp akkor végzett, felhúzta a sliccét, és lassan megindult felém. Matrózféle fiatalember volt, szűk pólóban, karján dagadtak az izmok. Egy jókora rugós kést tartott a kezében. Fogalmam sem volt, hogy mikor húzta elő. Lehet, hogy közben az egyik kezében azt fogta, gondoltam hirtelen, és önkéntelenül elvigyorodtam.

Most kiheréllek nagyokos, és aztán lenyeletem veled, közölte, és a kezében megvillant a kés.

Csak azt ne, mondtam. Nem tartottam jó ötletnek. Hirtelen az *Egy előre bejelentett gyilkosság krónikája* egyik véres jelenete jutott eszembe, és megborgongtam.

Hallod Jan, ez a nagyokos nem akarja, hogy kiheréljem, mondta a másik, köpcös férfinak, aki közben szintén végzett, s gyorsan a hátam mögött termett.

Kissé oldalt fordultam, és a falhoz hátráltam.

Hogyhogy nem akarja, kérdezte a másik.

Előbb csak az egyiket vesszük ki neki, és aztán majd könnyörögni fog, hogy a másikat is, mondta a nagyobbik darab.

Láttam, hogy részegek, és azt is, hogy igazi nehézfiúkra akadtam. Semmi jó nem volt az arcukra írva.

Körülnéztem, de rajtunk kívül senki sem volt a sikátorban, csak az egyik sarkon álldogált egykedvűen egy drogárus fekete férfi.

Eszembe jutottak a Bruce Lee-filmek, és átkoztam magam, hogy soha nem foglalkoztam semmiféle önvédelmi sporttal.

A nagyobbik darab közben egészen közel ért, és kése hegyével félrebillentette ballonkabátom egyik szárnyát. Kezdtém igazán kétségbe esni, noha közben reménykedtem, hogy végre arra téved legalább egy járókelő.

Aztán hirtelen mentő ötletem támadt. Benyúltam a kabátzsebembe, és előhúztam a dobozt. Vagy sikerül, vagy tényleg kiherélnek, gondoltam.

Ez mi a szar, kérdezte a nagyobbik darab.

Tiszta arany, mondtam.

Hallod, Jan, szólt oda ismét a társának, a nagyokos megint szarakodik velünk.

Nyisd csak ki azt a dobozt, mondta a köpcös. Valamilyen sötét tárgyat tartott a kezében.

Nyisd ki, ismételte meg erre a nagyobbik darab, de ha nem arany, ezt is lenyeletjük veled!

Lassan nekikezdtém; időt akartam nyerni. Reméltem, hogy valójában csak pénzt akarnak, s felbukkan már végre valaki a sikátorban. Lehámoztam a papírrétegeket a dobozról, és leemeltem a fedelét.

A dobozban ott volt, vékony faforgácson, az aranyszínű, fém vibrátor.

Mi az isten, horkantotta a nagyobbik darab, csak nem vagy buzi?!

A köpcös is közelebb lépett, és a doboz fölé hajolt. Aztán elröhögte magát.

Nem baj, mondta vigyorogva, mi is buzik vagyunk, s mintegy igazolás-képpen, lassan megnyalta a szája szélét.

Akkor most szépen velünk jössz, jelentette ki.

Csak ezt előbb nekünk adod ajándékba, mondta a nagyobbik darab, és kikapta kezemből a dobozt.

Ebben a pillanatban két kerékpáros rendőr tűnt fel az utca végében, egyenesen felénk tartva. Lassan közeledtek, mintha csak sétálnának.

Rendőrség, mondtam.

Mindketten a rendőrök felé sandítottak, aztán egy pillanatra összenéztek.

Még találkozunk, mondták, nyilván véletlenül egyszerre. Gyorsan odébbálltak, akárcsak a sarkon álldogáló drogárus.

Fellelegeztem, és begomboltam a ballonkabátomat. Amikor a rendőrök mellém értek, láttam, hogy az egyikük nő. Kellemes parfümilletet éreztem. Vidáman cseverészték, miközben egy pillantást vetve rám továbbkerekedtek.

Éreztem, hogy hevesen ver a szívem, és amilyen gyorsan csak tudtam, megkerestem az első kocsmát.

*

Közben már valóban este lett, s az egyik ablak melletti asztalnál a hollandok kedvenc pálinkáját, a *jenever*t kortyolgattam. Az asztalokat tarka, szőnyegvastagságú terítők fedték. A füstös, lármás helyiségben izzadt, vörös arcok fénylettek mindenütt. Újra és újra rendeltem.

A csatorna túloldalán már megjelentek a lányok a kirakatokban. Néztam az utcán elvonulókat; a részeg, drogtól felhevült kis turistacsoportokat. Mindenféle náció képviselve volt, és mind egyformák voltak: az angolok, a németek, a franciák, az amerikaiak, az ázsiaiak, mindahányan. Többször láttam már ezt, korábban is: röhögtek, ordítottak, és olykor provokálták a kirakatüveg mögött ülő lányokat.

Eszembe jutottak Frans Hals festményei, a tizenhetedik századi portrék és életképek. Úgy tűnt, azóta semmi sem változott ezekben a régi házakban, kocsmákban, sőt, talán az utcákon sem, csupán a személyek cserélődtek ki.

Aztán a sikátorbéli két férfi járt a fejemben, és elképzeltem, milyen arcot vágnak majd, amikor beolajozott testtel az ágyon ülve lecsavarják a vibrátor kupakját, és megtalálják a Fehér Porral töltött két kis műanyag zacskót.

Közben örültem, hogy épp bőrrel megúsztam a velük való találkozást, hiszen jó néhányan otthagyták már a fogukat azokban az utcácskákban, azokban a csöppet sem veszélytelen labirintusokban.

Barátom terve nyilvánvalóan végérvényesen dugába dőlt, és Janneke megmenekült, legalábbis egyelőre, gondoltam.

Magam előtt láttam barátom vékony alakját, szemüveges arcát, mindig komoly tekintetét; mintha az élet értelmén tűnődne folyton; aztán Janneke telt kebleit, és persze a haját, a szemeit, az ajkait és a mozdulatait. Csak a hangját nem tudtam furcsamód sehogyan sem felidézni. Abban azonban bizonyos voltam, hogy én megadhatnám neki azt, amit egy férfinak meg kell adnia egy nőnek, bizonyos percekben, legalábbis.

Egyszerre rettenetes fáradtság tört rám. Ideje hazaindulnom, gondoltam, és az órára pillantottam.

Nem tudtam kivárni, míg a pincér újra megjelenik az asztalomnál; a pult-hoz támolyogtam, és fizettem.

Kinn hűvös volt, s valahogyan egyszerűnek, de mégis szomorúnak tűnt minden.

A kirakatokban a nők bugyiban és melltartóban mutogatták magukat; műmosollyal kacsingattak a járókelőkre.

A vasúti pályaudvar felé indultam, de csak újabb és újabb utcák következtek, újabb és újabb nőekkel, kurjongató férfiakkal. Nyilvánvaló volt, hogy eltévedtem, s úgy tűnt, hosszú ideje bolyongok már a szűk utcákon, amikor egyszerre bomló hús szagát éreztem.

Nekidőltem az egyik házfalnak.

Hányingerem volt. Összeszedtem maradék erőmet, s elindultam; múltjon már e lehetetlen nap lehetetlen éjszakája.

Néhány lépést tettem csupán, amikor olyasmit láttam, amire végképp nem számítottam. Megszédültem, és mindkét tenyeremmel a kirakatajtó üvegéhez támaszkodtam.

Igen, a haját néztem, az ajkait..., és nem hittem a szememnek.

Janneke egy bárskéken ült, piros fehérneműben, s a kezében egy félig telt kólásüveget tartott.

Úgy tűnt, egy pillanatra meghökkent ő is. De csak egy pillanatra, mert azután elmosolyodott, és lassan odajött az ajtóhoz.

Kiegyenesedtem.

Kinyitotta az ajtót, és karomnál fogva behúzott. Már nem mosolygott.

Mindössze egy ágy, egy mosdó és egy szemeteskosár volt a kis helyiségben, valamint egy szűk és nagyon meredek lépcső, amely valahová felfelé vezetett.

Mit keresel itt, kérdezte bosszúsan, miközben behúzta a kirakat függönyét. Mintha köd szítált volna, halovány, szürke fény remegett benn.

Csak néztem, bámultam zavartan; így még sohasem láttam. Bőre olajosbarnán ragyogott, s a haja, a haja úgy aranylott, ahogyan szinte még sohasem.

Szóval ebből élsz, szólaltam meg egy idő után keserűen. Ebben a cellában úzöd az ipart.

Csípőre tette a kezét, és szomorú mosolyfélét küldött felém.

Itt kefélsz mindenkivel, folytattam. Agyba-főbe. Igaz?!

Miért, mit gondolsz, hol, kérdezte ingerülten, és leült az ágyra. Ez Amszterdam, és nem Uitgeest, tette hozzá aztán.

Épp válaszolni akartam, amikor fentről furcsa zaj hallatszott.

Ki van fenn, kérdeztem, gyorsan.

Elnevette magát. Menj fel, s majd meglátod, mondta.

Ki van fenn, kérdeztem ismét, és éreztem, hogy kezdek dühbe gurulni. A fáradtságom pillanatok alatt elmúlt.

Menj csak fel, mondta, már várnak.

Hát jó, gondoltam, akkor játsszuk végig ezt a játékot.

Lassan elindultam a lépcsőn. Janneke felkelt az ágyról, és utánam jött.

Miközben felfelé haladtam, eszembe villant, hogy a lány a Fehér Por rabja, s noha ezt korábban is tudtam, most mindez mégis valahogyan más értelmet nyert. Sokszor hallottam már nőkről, akik áruba bocsátják testüket, csakhogy hozzájuthassanak a szerhez. Hát most itt van egy példány közülük, egy díszpéldány, gondoltam.

Újra zajt hallottam fentről. Eszembe jutott a két férfi a sikátorból, és egy pillanatra elbizonytalanodtam, de aztán továbblépdeltem felfelé, egyik kezemmel a lépcsőkorlátba kapaszkodva. Janneke követett.

Amikor felértem, és elhúztam a feljárót a fenti helyiségtől elválasztó nehéz függönyt, láttam, hogy ugyanolyan kárpit van a szoba szemközti oldalán is. A túloldali függöny kissé meglebbent, és szinte biztos voltam benne, hogy mögötte van egy másik bejárat is, amelyen épp most távozott valaki.

Néhány lépést tettem előre a félhomályban. Amint szétnéztem a kicsiny, hosszúkás helyiségben, a bevetetlen ágyat pillantottam meg először. Láttam a félig felhajtott takarót a gyűrött lepedőn s a mélyedést a párnán, amely nyilvánvalóan egy fej lenyomatát őrizte. Valaki itt feküdhett az imént, s nyilván még ki sem hült az ágy, gondoltam. Közelebb léptem, hogy megérintsem, mintegy ellenőrizve feltevésemet, de hirtelen mégis meggondoltam magam; nem akartam tenyerelem érezni egy idegen test hátrahagyott melegét.

Az ágy mellett, a fapadlón egy zöld éjjeli lámpa égett. Szétnéztem újra a halovány fényben, s ekkor vettem észre a szemközti sarokban a hatalmas madárkalitkát. Egy méternél is magasabb lehetett.

Óriás, papagájféle madár gubbasztott a koszos kalitkában. Akkora madarat még sohasem láttam, még a természettudományi filmekben sem. Teniszlabdányi szemeivel szomorúan nézett rám, aztán elfordította tollas fejét, és az egymásra ragasztott, szakadozott posztereket bámulta a falon.

Csak álltam ott, s közben minden olyan valószerűtlennek tűnt.

Janneke ekkor elnevette magát, és közelebb lépett.

Ő Miss Marple, mondta. Mindent tud, és mindent kiderít, tette hozzá furcsa mosollyal. Ő a legjobb barátnőm. Kicsit dacos, de majd megbarátkoztok, jelentette ki.

Lassan kezdett minden egy szürrealista filmre hasonlítani; s ez már valóban sok volt. Úgy éreztem, végképp nincs több erőm.

Janneke egyik kezét a vállamra tette, s olyan közel hajolt, hogy a nyakamon éreztem a leheletét.

Mi ez az egész, nyögtem.

Sokat akarsz tudni, suttogetta, s a másik kezével lassan kigombolta ballonkabátomat.

Ez Amszterdam, itt minden másképpen van, súgta, mintegy megnyugtatólag.

Lassan az ágy felé tolt, s amikor lehullott rólam a ballonkabát, az ágyra lökött.

Hanyatt vágódtam, s Janneke rögtön rám ült. Hosszan, kutatóan nézett rám.

A fejem a párnának épp abba a mélyedésébe került, amelybe az imént egy másik fejet képzeltem.

Hirtelen eszembe jutott a barátom, s az, hogy ezt az egész ügyet hogyan fogjuk majd elrendezni.

Gyorsan be kellett látnom azonban, hogy már nincs menekvés.

Egy ideig még hallottam Miss Marple mocorgását a kalitkában, aztán Janneke kikapcsolta a melltartóját, és fölém hajolt.

Orgonaillatot éreztem.

Bécsi szelet

1.

Bécsbe érkezvén vettem egy sapkát.

A jó sapka életet menthet, mondogatták állítólag a *Kis emberek utolsó mondatai* sorozat szerint a szibériai hadifoglyok, talán nekem nem ez lesz az utolsó mondatom, de igazat kell adnom nekik mindenféleképpen. Betoppanva ugyanis a Pannon-tenger mélyéről az Alpok keleti nyúlványaihoz, igencsak meglepett, hogy a kellemes őszből a zord télbe érkeztem. Igaz, ahogyan sok minden más, ez sem volt teljesen egyértelmű. Hol hatalmas hóvihar tombolt, hol tavasziasan sütött a nap.

Az első pillanatban úgy tűnt, az igazi bécsiek nem viselnek sapkát, a *Wiener Lüfter*nek becézett bécsi szellőcske őket láthatólag nem zavarta, mindegy, gondoltam, majd ezzel a sapkával jól elkülönböztetem magam tőlük. Másnap azonban látnom kellett, tévedtem. Vagy a bécsiek is rádöbbenetek, hogy beköszöntött a tél, vagy pedig csak olyan bécsiekkel találkoztam első nap, akik nem szoktak sapkát hordani.

Bécsbe persze mostanság Szerbiából Belgrádon keresztül vezet az út, s amikor a vízumintézés megpróbáltatásai után kijutunk Labancia fővárosába, van mit látnunk. A belgrádi osztrák nagykövetség előtt fontoskodó biztonsági emberekkel itt Mozart-kori kosztümökbe bújva találkozunk újra, amint a Stephansdom előtt próbálják megkeresni a mindennapi betevőt, visszavéve rendszeren az otthon megismert nagy arcukból. De nem csak szerb vendégmunkásokba botlik itt a látogató, Bécs ugyanis a többi európai nagyvároshoz hasonlóan olyan multikulturális közeggé nőtte ki magát az utóbbi időben, ahol egy sapka mindenféleképpen kevés az embernek ahhoz, hogy máságát valahogy érzékeltethesse. Az igaz ugyan, hogy az osztrák néni még rászól a kínai kislányra, hogy nem illik enni a villamoson, de már senki nem emlékezik Hitler 1938-as beszédére, amit 250 000 osztrák fogadott rajongva a Hel-

denplatzon, ahol ma már japán turisták kattintgatják fényképezőgépeiket. A népek nagy kavalkádjában néha kezdtem úgy érezni magam, mint négerek közt egy európai – sapkában.

Annak ellenére, hogy a városban már jó száz évvel ezelőtt megjelentek az első autók, a belvárost a pénzes turistákat szállító fiákereknek köszönhetően továbbra is belengi a lócsiszárság. Hogy ez nem mindig volt így, két kiállítás is bizonyítja, az egyiket, melynek címét stílusosan *Bécs kocsi hajtra* fordíthatnám, a Technikai Múzeumban rendezték meg. Az interaktív bemutató érzékletesen szemlélteti, hogyan szocializálódott a város a mind népelesebb gépkocsiforgalomhoz, miként vált az autó státuszszimbólumból mindennapos használati eszközzé, egy-két szerencsétlenséggel valódi népi látványosságot produkálva időnként, s elérve azt, hogy a múlt század harmincas éveiben már taxisblokád bénítsa meg a fővárost, e szempontból is megelőzve jó hat évtizeddel Budapestet. Ezzel párhuzamosan a vasút történetével is megismerkedhetünk a Wien Múzeumban, olyan csemegékre bukkanva, mint Charlie Chaplin 31-es vagy Tito és Jovanka 67-es itteni látogatásáról készült kisfilmek. Noha jómagam nem folytattam különösebb tanulmányokat a szupersztárság fenomenóját illetően, a filmkockák alapján könnyen megállapíthattam, Chaplint valóságos hősként fogadta az osztrák főváros lakossága, megelőlegezve valamit abból, mi is vár a későbbiekben a Beatles-fiúkra. Mint lokálpatriótának igazi örömet okozott, hogy ugyan nem az Orient expressz jeles állomásaként, de a Szabadka–Újvidék közötti távolság fontos meghatározó pontjaként Kishegyes nevét is felfedeztem az osztrák császári és királyi vasúttársaság egyik század eleji térképén, bizonyítva ezzel számomra Ferenc Józsa kiváló stratégiai érzékét.

Bécs a maga kis Habsburg-reminiszcenciáival nyugodt város, sokkal nyugodtabb, mint mostanában Budapest, ahol az internetes tudósításokat követve, már csak az számít hírnek, ha nem randalíroznak az utcákon nosztalgiaforradalmárok. Itt az ember csak elvétve botlik békés antiglobalista tüntetőkbe, az ötven évvel ezelőtti magyar forradalmi eseményekről azonban több kiállítás és konferencia is megemlékezik. Legtöbbjük természetesen a Collegium Hungaricum szervezésében, de mind a Wien, mind a Leopold Museum teret szentel a 20. század története e fontos momentumának. Erich Lessingnek, a középosztálybeli zsidó fotóriporternek annak idején például sikerült a forradalom minden jelentős szereplőjét lencsevégre kapnia, gondolok itt nemcsak Rákosi, Nagy Imre, Kádár vagy Déry Tibor személyére, hanem a Corvin-közi forradalmárookra, a meglincselt államvédelmiskre, a kiegészített szovjet tankokra, de az Ausztria felé menekülőkre is.

Bécs legfontosabb kulturális eseménye pillanatnyilag mindenféleképpen az Albertinában megrendezett Picasso-kiállítás, mely a festő munkásságának utolsó korszakát mutatja be, igazán jól érzékeltetve, hogyan haladt a művész

a túlerotizált képektől egyre inkább az egyedüllét és magány ábrázolása felé. Annak ellenére, hogy állítólag élete végén a művész már csak a pénzért alkotott, Picasso zsenialitása egyértelműen ezt a kiállítást teszi a legfontosabbá, ugyanakkor számomra az igazi csemegét az osztrák kortárs festő, Erwin Wurm installációi jelentették, melyeknek lényege talán tömören annyi lehet, hogy meglepő helyszínekre helyezve oda nem illő tárgyakat hihetetlen hatásokat tud kelteni. Így igazi szenzációszámba megy a fejfelé felépített ház beékelődve a Modern Művészeti Múzeum tetejére, de szintén hatásos az elhízott, bánatát szavakba öntő depressziós autó, az apácák és papok citrommal a szájukban sorozat, valamint *A Ludwig Múzeum közösen a Mumokkal* című alkotás is.

Mindezek után persze nem engedhetjük meg magunknak, hogy a kulturális sokkot megemésztendő, ne üljünk be valamelyik, a múlt század elejét idéző bécsi kávéházba, s ne rendeljünk egy jó feketét, melynek észrevételeim szerint a lényege az, hogy minél hosszabb ideig készüljön. A diszkrétan figyelő pincérek elismerését pedig azzal tudjuk kivívni, ha sapkáinkat félretéve, órák hosszáig szürcsölgetve bambulunk magunk elé.

2.

Bécsben természetesen – ha nem is mindannyian sapkában –, de már előttem is jártak magyarok. A város utcáin sétálva lépten-nyomon rábukkanunk a közös múlt bizonyítékaira, melyek büszkén tanúsítják, hogy Bécs életében, ha nem is mindig pozitív szerepkörben, de több fontos pillanatban is jelen voltak nemzettársaink. A fővárosiak igazán hálásak lehetnek például bizonyos Libényi János csákvári szabólegénynek, aki a Ferenc József elleni sikertelen merényletkísérletével arra ösztönözte a császárt, hogy az attentát helyszínén felépíttesse Bécs egyik legszebb templomát, a *Votivkirchét*.

Egy szintén jelentős épület sorsában kapott szerepet a bajai Nehr Sándor is, akinek abban a megtiszteltetésben lehetett része, hogy elkészíthette a városháza tornyát díszítő, alulról igencsak aprócskának tűnő, de valójában három és fél méteres szobrot, a *Rathausmann*t, mely büszkén őrzi mindent átlátó tekintetével a várost.

Ha már a városháza előtt járunk, elérkezett végre az a pillanat, amikor bejelenthetjük: Bécsben hivatalosan is elkezdődött a karácsony. Az épület előtti tér díszítése minden szempontból impozánsra sikeredett, s ha kisebb nehézségek árán átverekedjük magunkat a tömérdek árast ostromló és közben vidáman borozgató bécsieken, még időben bejutunk a szintén nagy látogatottságú bécsi könyvhétre, melynek számos programját és a számos kiadó számtalan kiadványát felsorolni képtelenség, de ha pénztárcánk megengedi, mindenféleképpen érdemes meglepni magunkat minimum egy Peter Pongratz- vagy egy Frida Khalo-monográfiával.

Ha viszont élőben szeretnénk élvezni a képzőművészet gyönyöreit, akkor most Picasso után Chagall képeivel kedveskedhetünk magunknak. A képekből áradó lenyűgöző többértelműség folyamatos lúdbőrzést okoz, egy-egy kép gazdag szimbólumvilága újra és újra arra döbrent rá bennünket, az összes jelentésréteget felfejteni képtelenség, ezért egy idő után megelégszünk annyival is, hogy egy-egy apró motívumból építsük fel a történetet. A Chagall-képek mellett érdemes még bekukkantanunk Franz Gertsch retrospektív kiállításába is a Mumokban, ahol a képek hiperrealista stílusa hatására első pillanatban nem is hiszünk a szemünknek, s festmények helyett csak óriási fotókat látunk, s csak teljesen közelről győződhetünk meg az ellenkezőjéről: márpedig bizony festmények azok.

Csak agyunk befogadóképessége akadályozhat meg bennünket abban is, hogy a *Flohmarkt*nak nevezett bolhapiacra betévedve mindenre rácsodálkozunk, a valódi turistalátványossággá lett vásáron öreganyáink játékaiktól kezdve az emberi fantázia termékeinek legextrémebb és egyben legfunkcióatlanabb csecsebecséjéig mindent megtalálhatunk, a 20-as évek szexlapjaitól kezdve a sárgán világító ufoig, hogy aztán a nemes egyszerűséggel csak népek konyhájának nevezhető élelmiszerrész nyálcsorgató látványosságai között akkor is megéhezzünk, ha egyáltalán nem vagyunk éhesek.

Mozart, Mozart, Mozart. Nemcsak az emlékévknek köszönhetően, de természetesen Bécsben még a mobiltelefonokból is Mozart folyik, s a bécsiek továbbra is szorgalmasan üzik azt a versenyt, melynek lényege annyiból áll, hogyan lehet a Mozart csokigolyót minél többféle díszdobozba becsomagolni. Ezek után persze nem csoda, hogy egyeseknek elégük lesz a neves zeneszerzőből, Michael Sturminger és Bernhard Lang darabja például *Utálok Mozartot* címmel került megrendezésre az Operaház színpadán.

Aki a könnyedebb zenei műfajokat kedveli, ízlése szerint keresgélhet a Falter műsorújságban a programok között, s a dzsessztől kezdve a drum'n'bassen át, a funk-dub-punk műfajokon keresztül a raeggéig mindenből bőségesen válogathat. A Jazzlandben a Red Hot Pods játszik jó kis New Orleans-i dzsesszt, még az Ost klubban szintén magyarokra bukkanunk: a budapesti Beshodrom ad magyar, roma és délszláv népzenei motívumokra épülő fergeteges koncertet, a közönség, ha tehetné, egész estére visszatapsolná őket, de Pettik Ádám és csapata tudja, mennyi az elég: legközelebb is visszajönnek.

Ha már így elvagyunk a magyarokkal, érdemes még megnéznünk a Wilczek-palota homlokzatát, melynek emléktáblája – igaz tévesen – a legnagyobb magyar, Széchenyi születésének helyszínére emlékeztet bennünket. Egyébként a város egyik legnagyobb és legmonumentálisabb szabadtéri kiállítását látjuk éppen: Bécs építészete ingyen és bérmentve megtekinthető, a rengeteg szájtáttató épület megcsodálását csak időnk és lábunk fizikai határai korlátozhatják. S ha már kifáradtunk a sok gyaloglásban, érdemes még

benéznünk Európa egyetlen téglamúzeumába, hogy megtudhassuk, miből is épült a város. A kiállításon a sumértól kezdve Srí Lanka és Afrika népeinek téglaművészete a teljességet ostromló igénnyel képviselteti magát.

A kiállításon természetesen magyar téglák is vannak.

3.

Pár hét után hirtelen, sapka ide vagy oda, egyik pillanatról a másikra úgy érzem, mintha a város magába szippantana: már nem keresgélek a térképen a különböző gassék és strassék között, nem bámulom folyamatosan a metrók útvonalát, és csak mosolygok a pár napos turistákon, amint körbefényképezik a várost. A beszippanás ellenére ugyanakkor magam is érzem, bécsinek lenni valami egészen mást jelent, a bécsiség maga sokkal több ennél, de hogy pontosan micsoda is, azt egyedül nem tudom meghatározni.

Az osztrákokat faggatom hát, elsősorban a halott osztrákokat, Bernhardt természetesen, aki annyira utálta a bécsieket, hogy képes volt több kötetten keresztül sétáltatni őket fel-alá a Grabenen, abból a célból, hogy utalátának összes fröccsenését rájuk zúdíthassa. Mára azonban a Grabent és a környező utcákat annyira belakták a turisták, hogy ott valódi bécsivel találkozni szinte lehetetlen. Vagy Freudot kérdezném, akinek a pamlagán ott feküdtek maguk a bécsiek is, hogy lelkük zavaros világát a professzor úr kielemezhesse, de ha járnak is még a császárvárosiak pszichoanalízisre, már biztosan nem Freudhoz, és biztosan nem az ő kanapéjára: sokkal inkább kiállítást installálnak a híres heverő köré, így mutatva fricskát a lélekbúvárnak. De kérdezhetném Wittgensteint is, kinek saját maga tervezte villájára – mely esztétikai nézeteit volt hivatott kifejezni – egy hotelt építettek mára, de erre már ő sem tud mit mondani, híres mondatával egyetértve, inkább a hallgatást választja.

Egy mai kortárs még talán megpróbál választ adni: Peter Pongratz kiállítása, mely *My sweet home: Vienna* címmel a Belveder-palotában tekinthető meg, valamiféle beteges infantilizmus mögé rejtőzve, egyúttal hihetetlen érettséggel mutat görbe tükröt a bécsieknek saját városukról, a történelmi pillanatokot megélt palota falait is meglepve kissé.

De maguk a bécsiek is keresik a választ saját identitásukra: a bécsi akcionizmus felidézésére például *Wieder und wieder* címmel performance-sorozatot indítottak a MUMOK-ban, megpróbálva újraéleszteni a nagy múltú műfaj hagyományát. Őszintén be kell vallanom, noha mindig is szerettem ezt a fajta művészetet, a bevezető előadás alatt, mely egy fából készült téglatest összetákolásából állt, jómagam az elalvással vívtam sziszifüszi küzdelmet, s ezek után a többi performance-ra nem voltam kíváncsi.

A hely szelleme azonban nem így akarta. Ugyanis amíg valamelyik furcsa nevű kolbászfajtát majszolgattam az egyik aluljáróban, egy hajléktalanra let-

tem figyelmes, amint időnként elhaladva előttem, a cigarettacsikkek számára felállított hamutáliból gyűjtögette a még használható darabokat. Amint ott álltam, többször is elhaladt, jött újra és újra, a kiállítás címére rímelve mondhatnám azt is: wieder und wieder. S ez a performance sokkal inkább magával ragadott, mint a múzeum falai közé bevitt sterilizált erőltetése valaminek.

Persze nem csak én fürkészem kíváncsian a bécsieket: emlékezve a Monarchia egykori népeire és szomszédaira, ők is érdeklődnek utánam, a kelet-európai után. A fénykép hónapjának kikiáltott novemberben a japán Nobuyoshi Araki gésákat bemutató sorozata, vagy az amerikai fotózás történetét szemléltető kiállítások mellett a bolgár, albán, macedón, román, orosz és természetesen magyar fényképek is fontos helyet kaptak a kiállítótermekben.

Az egyik városi legenda szerint Kennedy elnök németországi látogatásának a tervek alapján Hamburgban kellett volna kezdődnie, s az amerikai diplomácia csak akkor döntött mégis a megosztott Berlin mellett, amikor a Fehér Ház szövegírói figyelmeztették az elnököt, az *Ich bin ein Hamburger* mondattal nem biztos, hogy a kívánt hatást éri el a németek körében.

Ich bin ein Wiener, ich bin ein Wiener, kóstolgotom a mondatot, de aztán sajnálattal döbbenek rá, nem lesz jó, bármennyire szeretném, a kívánt hatás nálam is elmarad: három hét után továbbra sem mondhatom magamról, hogy bécsi lennék, sokkal inkább csak egy bécsi szelet, csupán csak egy aprócska szelet Bécsből.

Abból a Bécsből, amely néha tud nagyon szép, de egyben csúnya is lenni. A nappalra tisztára sűrű városból, amely minden éjszaka újra és újra bekoszolódik. A városból, ahol időnként megvillantja magát a felső tízezer, ahol a polgárság saját diadalát ünnepelve foglalja el a csillogó éttermeket és kávéházakat, de közben a Karlsplatz aluljáróiban hajléktalanok, alkoholisták és drogosok tömege bámul üres szemekkel a világra, semmit nem látva a csillogásból és villogásból, s nem értve pontosan, mi is az, ami körülötte történik.

Én pedig csak azt ismétlgetem wieder und wieder: *Ich bin ein Wiener Schnitzel, ich bin ein Wiener Schnitzel*.